«Ἡ ὀργὴ ἡ ὁποία κατεῖχε πάντας ἐπετείνετο ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐξευτελισμὸς κτλ.»

Καὶ τὰ μοιρολόγια αὐτὰ γιὰ τὸν ἐξευτελισμό μας πιάνουν δυὸ ὁλάκαιρες στῆλες τῶν «Καιρῶν», στὸν ἴδιο κλαψάρικο καὶ βρισιάρικο τόνο γραμμένες.

Γιὰ νὰν τὴν πάθουν τὰ θωρηχτά μας ἔτσι χιώτικη, νὰ ποῦμε, μπορεῖ νὰ μὴ φταίει μονάχα ἡ κακὴ τύχη, μὰ μπορεῖ νἄγινε καὶ λάθος. Μὰ σύφερνε ὅμως, θαρροῦμε, περισσότερο σ' αὐτὴ τὴν ἄτυχη περίσταση νὰν τὸ δικιολογήσουμε ὅπως ὅπως τὸ λάθος μας, κι ὄχι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νὰν τὸ παραφουσκώνουμε τόσο καὶ νὰν τὸ λέμε ἀκόμα κ' ἐθνικὸ ἐξευτελισμό.

ΝΑΟΣ

Μέσ' στἀνοιχτὸ βιβλίο μου διαβάζω
Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ σφαλνῶ
Ἀπ' τἀνοιχτὸ παράθυρο κοιτάζω
Τὴν ἐκκλησοῦλα στὸ βουνό.

Σαὐτὴ οἱ πιστοὶ μ' εὐλάβεια ζητοῦνε
Βωμὸ νὰ στήσουν στὸ Θεὸ,
Σαὐτὸ οἱ πιστοὶ κ' οἱ ἄπιστοι θὰ βροῦνε
Ἕνα τοῦ πνεύματος ναό.

ΕΝΑΣ

ΤΑ ΨΑΡΙΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ἡ γλυκειὰ καὶ ἥμερη τοῦ Μεσολογγιοῦ λιμνοθάλασσα, ἡ δοξασμένη μὲ τὴν Κλείσοβα, τὸ Βασιλάδι καὶ τὸ Ντουλμᾶ, τὰ τρία περίφανα νησιά της, εἶναι καὶ μὲ τὰ ψάρια της καὶ τὰ γιβάρια της ξακουσμένη.

Ἡ λιμνοθάλασσα, ποὺ ἀπ' τὶς τρεῖς πλευρές της τὴν ἀγκαλιάζει ὁ πράσινος τοῦ Μποχωριοῦ, τοῦ Μεσολογγιοῦ καὶ τοῦ Νειχωριοῦ κάμπος, ἔχει γιὰ σύνορο κατὰ τὸ μέρος τοῦ Νοτιᾶ πέντε νησιά, ποὺ τὴ χωρίζουν ἀπ' τὸν Κόρφο τῆς Πάτρας. Οἱ πατεράδες μας ὅλα μαζὶ τὰ νησιὰ αὐτὰ τὰ λέγανε *ράμμα*. Καὶ στὸ μέρος ποὺ τὄνα νησὶ ξεχωρίζει ἀπ' τἄλλο, εἶναι οἱ *μποῦκες*, ποὺ ἀπ' αὐτὲς μπαινοβγαίνουν τὰ νερὰ καὶ τὰ ψάρια τοῦ κόρφου στὴ λίμνη.

Ἡ λιμνοθάλασσα εἶναι *ἐθνικιά*. Τὸ Δημόσιο τὴ χώρισε σὲ ἕντεκα μεγάλα κομμάτια ποὺ τὰ λέει «ἰχθυοτροφεῖα» καὶ κάθε δεκαετία τὰ νοικιάζει χωριστὰ τὸ καθένα. Ἀλλὰ στὴ μέση ἀφήνει κ' ἕνα μεγάλο κομμάτι θάλασσα ξενοίκιαστο καὶ μέσα σ' αὐτὸ ὅλοι οἱ Μεσολογγῖτες μποροῦνε νὰ ψαρεύουνε λεύτερα, γιὰ τοῦτο κι' ὅσους σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ψαρεύουν τοὺς λένε *σκαπούλους*, ἀπ' τὸ ἰταλικὸ scapolo. Ἐνῶ στὰ γιβάρια—ἔτσι λένε οἱ ντόπιοι τὰ ἰχθυοτροφεῖα ἀπ' τὸ λατινικὸ vivarium — μονάχα οἱ νοικιαστῆδες τους ἔχουνε τὸ δικαίωμα ν' ἁλιέψουν. Τὰ γιβάρια εἶναι γύρ' ἀπ' τὴ λίμνη, κι' ὅσα βρίσκουνται πρὸς τὸ ράμμα τὰ λένε *χειμωνειάτικα*, ἐνῶ ὅσα εἶναι στὸ μέρος τῆς στεριᾶς *καλοκαιρινά*, κ' ἐπῆραν αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀπ' τὶς ἐποχὲς ποὺ πιάνει τὸ καθένα τὰ περσότερα ψάρια.

Στὴ γλώσσα τῶν ψαράδων τοῦ Μεσολογγιοῦ, μονάχα οἱ λέξες σκάπουλος καὶ γιβάρι εἶναι ξενικές, ἐνῶ ὅλες οἱ ἄλλες λέξες τους εἶν' ἑλληνικώτατες. Νὰ φκιάστηκε τάχα ἡ γλώσσα τους ἀπ' τὸ ξακουστὸ τῶν Παλαμάδων σκολειό, ἢ μήπως οἱ ψαρᾶδες τρυπωμένοι στὴ λιμνοθάλασσα, δὲν ἤρθανε σὲ καμιὰ γνωριμιὰ μὲ ξένους καταχτητές; Καὶ τὴ λέξη ἁλιεύω μονάχα στὰ γιβάρια τὴ μεταχειρίζουνται, ἐνῶ οἱ σκάπουλοι ἔχουν τὴ λέξη ψαρεύω.

* * *

Τὰ χειμωνειάτικα γιβάρια τὰ ὑποχρεώνει τὸ Δημόσιο ν' ἀφήνουν ἀνοιχτὲς τὶς μποῦκες τῆς λιμνοθάλασσας ἀπ' τὴν 1 τοῦ Μαρτιοῦ (ποὺ ἀρχίζουν οἱ διάφορες τῶν ψαριῶνε φαμίλιες νὰ ταξειδεύουνε γιὰ τὴ λίμνη καὶ ποὺ ἀρχίζει ἡ λίμνη νὰ σοδεύῃ) ὡς τὴν ὥρα ποὺ θέλουνε νὰ φύγουνε ξάνα ἀπ' τὴ λίμνη τὰ ψάρια.

Ἀλλὰ γιατὶ μπαινοβγαίνουνε στὴ λίμνη τὰ ψάρια, γιατὶ γίνεται τὸ πάει κ' ἔλα αὐτὸ τῶν ψαριῶνε;

Ρώτησα γιὰ τοῦτο μιὰ μέρα ἕνα γέρο ψαρᾶ καὶ μοῦ τόειπε.

— «Ἡ λίμνη, μοῦπε, εἶναι ἕνα παχὺ καὶ καταπράσινο λειβάδι, ὁ πυθμένας της εἶναι γιομᾶτος ἀπὸ διάφορα χόρτα (σκαζοῦλι, λιανόβρυο, ἀλάπα, καμπλίθρα, καβάλι, φύκια κτλ.), ἀλλ' ἔχει μεγάλη κι' ἀπὸ *κοχλίδι* (τὰ νειογέννητα κοχύλια) σαβοῦρα, κ' ἡ ἀνάγκη τῆς ζήσης τὰ στέλνει ἐκεῖ μέσα τὰ ψάρια τοῦ κόρφου γιὰ νὰ βροῦνε θροφή».

— «Ἡ λίμνη, ξακολούθησε, εἶναι ξέβαθη στὰ περσότερα μέρη, ἔχει πολλά, καθὼς λέμε ἐμεῖς, παγανὰ νερά, κ' ἡ παγωνιὰ τοῦ χειμῶνα καὶ τοῦ καλοκαιριοῦ οἱ κάψες, τὴν κρυώνουν ἢ πολὺ τὴ ζεσταίνουν, καὶ τὰ ψάρια τρέχουνε νὰ βροῦν τὸ κανάλι, ποὺ τὰ βαθειὰ νερά του εἶναι χειμῶνα καλοκαῖρι τὰ ἴδια. Καὶ κινᾶνε νὰ φύγουν τὰ ψάρια σὰν εἶναι *μπασιά*, γιατὶ τοῦ καναλιοῦ τὰ νερὰ, ποὺ μπαίνουνε στὴ λίμνη, τὰ κράζουν καὶ τοὺς δείχνουν πὼς ὄξω εἶναι ἡ θερμοκρασία, ποὺ πιθυμᾶνε τὰ ψάρια νὰ βροῦνε».

— «Τῆς ξέβαθης λίμνης ὁ πάτος εἶναι γιομᾶτος χορτάρια καὶ βοῦλκο—*μούτελη*,—ποὺ ὁ ἀέρας πολλὲς φορὲς τὸν ταράζει καὶ κάνει θελοῦρα, καὶ δὲν εἶναι τὸ στρῶμα ποὺ πρέπει στῶν ψαριῶνε τὴ γέννα. Γιατὶ τὸ ψάρι θέλει ἀμμουδιὰ, ποὺ νὰ ρίξῃ ἀπάνω σ' αὐτὴ τὰ μελίχλωρ' αὐγά του, καὶ τὸ σερνικὸ πάλε θέλει νερὸ γαργαρὸ νὰ τὰ ἰδῇ καὶ σπάζοντας, τὴν πέτσα ποὺ τὰ κρατάει, μὲ τὴν οὐρά του καὶ χτυπῶντας μ' αὐτὴ τῆς κοιλιᾶς του τὴν τρύπα, νὰ χύσῃ ἀπάνω σ' αὐτὰ τὴ γαλατένια γονή του. Καὶ σὰν ἡ φύση σφυρίξῃ στῶν ψαριῶνε τ' αὐτὶ πὼς ἦρθε τῆς γέννας καὶ τοῦ γάμου ἡ ὥρα, τρέχουνε γιὰ ν' ἀφήσουν τὴ λίμνη καὶ νὰ πᾶνε στὸ βαθὺ τὸ κανάλι, ποὺ κι' ἀμμουδιὰ καὶ νερὰ καθαρὰ τὰ προσμένουν. Καὶ τὸ ταξίδι τους αὐτὸ εἶναι σωστὸ πανηγῦρι καὶ φεύγουν τὰ ψάρια *ἀναγέλες* καὶ κυττᾶνε πηδῶντας πὼς τὄνα νὰ περάσῃ τὸ ἄλλο, καὶ πηδῶντας νὰ τριφτῇ στὴν ἀσημένια τοῦ ἄλλου κοιλιὰ, ποὺ γιὰ τέτια παιγνίδια πολλὰ ψάρια πηγαίνουνε μὲ τὴ ράχη στὰ κάτω. Καὶ δὲ φεύγει μονάχη ἡ νύφη, ἀλλὰ τρέχουν κοντά της πολλοὶ καβαλιέροι. Κι' αὐτό τους τὸ πάθο τὸ ἔχουνε νοιώσ' οἱ ψαρᾶδες καὶ πιάνοντας μιὰ ὁλοζώντανη *μπάφα* τὴ δένουνε μ' ἕνα σπαγγάκι ψιλὸ καὶ τὴ σέρνουνε πρὸς τὴν ἄκρη τῆς λίμνης. *Μανίζουσι* τότε τὰ στεράδια ἀπὸ πίσω, κ' ἕνας ἄλλος ψαρᾶς πεζὸς ἀκλουθῶντας κατόπι, ρίχνει τὸν *πεζόβολο* καὶ τὰ πιάνει. Μπάφα εἶν' ὁ θηλυκὸς κέφαλος καὶ στεράδι τὸ σερνικό του».

Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ μπαίνουνε τὰ ψάρια στὴ λίμνη καὶ σὰ μείνουν ἐκεῖ λίγους μῆνες, θέλουνε ξάνα νὰ φύγουν.

* * *

Κ' οἱ γιβαρᾶδες ἔχουνε στὶς μποῦκες τῆς λίμνης φυλάκους βαλμένους, ποὺ μόλις θὰ νοιώσουν πὼς πιχειροῦνε νὰ βγαίνουν τὰ ψάρια, κάνουνε στοὺς συντρόφους σινιάλο καὶ τρέχουνε καὶ τὶς σφαλειοῦνε ἀμέσως. Καὶ γίνεται τὸ κλείσιμο τῆς λίμνης αὐτὸ στὶς 25 τοῦ Θεριστιοῦ ἀπάνω κάτω.

Καὶ μόνον ἡ μποῦκα ποὺ εἶν' ἀνάμεσα ἀπὸ Τουρλίδα κι' Ἀϊ-Σώστη, ἡ *βασιλικιὰ ἢ πόρτα*, μένει ἀνοιχτὴ καὶ γιὰ ἀσφάλεια τὴν κλειοῦνε μονάχα

ΠΙΣΤΕΥΕ ΚΑΙ ΜΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ὁ Ἀλέξαντρος Βαρλᾶς ἄναψε τὸ τρίτο τσιγάρο καὶ σεριανίζοντας τὶς εἰκόνες, ποῦ εἶτανε κρεμασμένες στοὺς τοίχους, φυσοῦσε τὸν καπνὸ ἀργά, ἀργά, ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα του σὰ συννεφάκι καὶ πήγαινε πρὸς τὸ ταβάνι καὶ σκορπιζούντανε. Εἶτανε ἀψηλός, παχύς, μὲ μεγάλη στρογγυλὴ κοιλιὰ κ' ἕνα μικρὸ ὑπογένι, ποῦ κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὸ φούχτιαζε μὲ τὸ δεξί του χέρι ἀνοίγοντας τὸ στόμα. Ἡ φυσιογνωμία του ἔδειχνε ἀπάθεια, στωικότητα καὶ καλοπέραση.

Ἄξκφνα χτυπᾶ δειλά, δειλὰ ἡ πόρτα τῆς κάμαράς του. Τραβᾶ μιὰ ρουφηξιὰ καὶ χωρὶς νὰ μετακινηθῇ φωνάζει :

— Ἔμπρός !

Ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ φαίνεται στὸ κατώφλι μιὰ ροδοκόκκινη δουλίτσα, ποῦ χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια της πρὸς τὸν Ἀλέξαντρο Βαρλᾶ εἶπε :

— Ἤρτε ὁ κύριος Ἀνέστης Φαγούδης... νὰ τόνε βάλω στὸ σαλόνι ;

— Στὸ σαλόνι ;.. ναὶ βάλ' τονα ... ἢ στάσου, ὁ Φαγούδης δὲν εἶναι ξένος, πές τονα νὰ ὁρίσῃ ἐδῶ ...

Ἀκούστηκαν πατήματα βαριὰ στὴ σκάλα καὶ σὲ λίγο μπαίνει μεσ' στὴν κάμαρα ὁ Ἀνέστης Φαγούδης, ἑξήντα χρονῶ ἄνθρωπος ἀπάνου κάτου, ἐπίσης παχὺς καὶ κοιλαρᾶς, κατακόκκινος, ξουρισμένος.

— Πῶς εἶταν ἀφτὸ καὶ μᾶς θυμήθηκες ἔτσι πρωί, εἶπε ὁ Ἀλέξαντρος Βαρλᾶς, πετῶντας τὸ τσιγάρο του ἀπ' τὸ παραθύρι καὶ ἀνάβοντας καινούριο.

— Εἶναι ἐνιὰ ἡ ὥρα... δὲν κοιμήθηκα ὅλη τὴ νύχτα... παιδέφτηκα σὰν τὸ Χριστὸ στὸ Γολγοθᾶ ... δυστυχίες καὶ λύπες δὲν ἔνοιωσα στὴ ζωή μου, ἀπόψε μὲ πλάκωσαν ὅλες μαζωμένες.

— Μὲ τρομάζεις, φίλε μου ... Μὰ δὲ μοῦ λὲς τί κακὸ σοῦ γίνηκε, εἶπε ὁ Ἀλέξκντρος Βαρλᾶς, ἀνοίγοντας ἕνα βιβλίο καὶ παίζοντας μὲ τὰ φύλλα του.

— Ναί, κακὸ μεγάλο... προτιμοῦσα νὰ πέθαινα χτὲς γιὰ νὰ μὴ μάθω τίποτα.

— Λέγε λοιπόν, εἶμαι περίεργος νὰ μάθω.

—Ἐχτὲς καθούμασταν ἐγὼ κ' ἡ γυναῖκα μου στὴν τραπεζαρία, ὅτι εἴχαμε φάγει, εἴμαστάνε μονάχοι. Δὲν εἴχαμε τίποτα νὰ ποῦμε ... Δὲν ξέρω, ἀπάνω στὴ σιγαλιὰ ποῦ βαστοῦσε, μοῦ ἦρτε μιὰ περίεργη ἰδέα ... ὄχι καὶ περίεργη... ἤθελα νὰ μάθω τὴ μυστικὴ ζωὴ τῆς γυναίκας μου. Ξέρεις ὅσο κι ἀφωσιωμένη νἆναι ἡ γυναῖκα σου, ὅσο νὰ σ' ἀγάπησε, ὅσο νὰ σὲ περιποιήθηκε, ὅσο νὰ σοῦ τὰ εἶπε ὅλα, κάτι θὰ σοῦκρυψε, ἕνα πονάκι, μιὰ χαρίτσα, τέλος ἕνα μικρὸ κι ἀσήμαντο μυστικό... Ἀφτὸ τὸ πονάκι, τὴ χαρίτσα, τὸ μικρὸ κι ἀσήμαντο μυστικὸ θέλησα νὰ τὸ μάθω. Λέω λοιπὸν τῆς γυναίκας μου :

«—Ἰουλία μου, μοῦ ἦρτε ἕνας πόθος κ' ἐπιθυμῶ τὸν πόθο ἀφτὸ νὰ μὴν τὸν ἀφήσω νὰ μείνῃ πόθος. Μὰ δὲ θὰ μοῦ ἀρνηθῆς ὅ,τι σοῦ ζητήσω...

«— Ὁ,τι τὸ ὑπόσκουμαι, ἀποκρίθηκε.

«— Θὰ σοῦ δηγηθῶ τὴ ζωή μου μὲ εἰλικρίνεια, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ παντρέφτηκα Ἴσια μὲ τώρα, καὶ θὰ μοῦ δηγηθῇς κ' ἐσὺ τὴ δική σου, δηλαδή, τὴ ζωή μου ποῦ δὲν ξέρεις καὶ τὴ δική σου ποῦ δὲ μπόρεσα νὰ μάθω, τὴ μυστικιά μας τὴ ζωὴ ποῦ ἀπόβλεπε τὴν ἀγάπη μας, τὸ σπιτικό μας. Νὰ μὴ μοῦ κρύψῃς τίποτα ... Εἶμαι τώρα ἑξήντα χρονῶ κ' εἶσαι πενηνταπέντε κι ἂν εἶχε τίποτα ἀφτὴ ἡ ζωή, ποῦ μποροῦσε νὰ πειράξῃ τὸν ἄλλονα, τώρα δὲ θἄχῃ σημασία, θὰ ξεμολογηθοῦμε ὁ ἕνας στὸν ἄλλονα